

En utskrift från Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, 2014-04-29 09:40:23

Artikeln ursprungsadress: <http://www.dn.se/ledare/kolumner/svart-att-diskutera-loneskillnader/>

Svårt att diskutera löneskillnader

Publicerad i dag 00:05

Arbetslösheten är ett så svårt problem att alla till buds stående medel bör användas. Inte bara penningpolitik och utbildningsinsatser utan också avtal som sänker lägсталönerna.

Lars Calmfors är professor i internationell ekonomi vid Stockholms universitet och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Utgångspunkten för min förra kolumn (27/3) var svårigheterna att komma in på arbetsmarknaden för lågutbildade ungdomar och invandrare. Arbetsgivare anställer inte en person vars produktivitet de bedömer som lägre än lönekostnaden. Som ett komplement till andra åtgärder för att minska arbetslösheten förespråkade jag därför en frysning av lägсталönerna under några år, så att dessa över tiden ska falla i förhållande till både produktivitet och andra löner.

Att argumentera för ökade löneskillnader – oberoende av hur små de är i utgångsläget – är kontroversiellt. Min kolumn har också utlöst de väntade reflexmässiga reaktionerna. På LO-bloggen menar LO-juristen Claes-Mikael Jonsson att min argumentation "luktar av det klassiska hästskitsargumentet" att "de fattiga" bör ha lägre löner för att de ska tvingas jobba mer, medan däremot "de rika" behöver högre löner som stimulans. I Dagens ETC karakteriserar Johan Ehrenberg min syn som "högerextremism" och grundad på "klassförakt". Reaktionerna i många mejl är ännu grövre. Ett rekommenderar förvisning till Gulag som lämpligt straff för nationalekonomer som jag.

De vanligaste vänsterreaktionerna kan summeras på följande sätt: (1) Välbetalda nationalekonomer av mitt slag är bara ute efter att i egenintresse sänka de lägsta lönerna för att kunna köpa personliga tjänster billigare. (2) Vi har en allmän önskan (dock oklart varför) att öka klassklyftorna. (3) Vi hyser ett allmänt förakt för manuellt arbete och vill särskilt sänka kvinnolönerna. (4) Vi är allmänt världsfrånvända och förstår inte hur ekonomin fungerar i verkligheten (vilket däremot vänsterdebattörer utan ekonomutbildning gör).

Reaktionerna behöver knappast bemötas. (Det gäller förstås även de reflexmässiga synpunkter om att ha en "socialdemokratisk agenda" som jag fått varje gång jag skrivit kritiskt om den borgerliga regeringens politik.) Men det finns skäl att reflektera över varför vi får detta slags debatt. Jag tror det finns två huvudorsaker.

För det första har många debattörer ett behov av att se saker i svart eller vitt. Det är mycket enklare att tänka sig en värld där det "goda" (vänsterlösningar) står emot det "onda" (ekonomers recept) än att ta ställning till hur svåra målkonflikter ska hanteras. Det leder till en önskan att ställa extremer mot varandra. Det är svårare att bilda sig en uppfattning om huruvida en viss ökning av löneskillnaderna kan vara motiverad för att öka utsatta grupper sysselsättning än att argumentera emot att Sverige ska välja en anglosaxisk eller tysk modell med mycket stora löneskillnader, även om detta aldrig föreslagits.

För det andra är det intellektuellt bekvämt att se det som att man bara kan använda ett ekonomisk-politiskt medel i taget: antingen bekämpas arbetslösheten genom mer utbildning eller också görs det genom att pressa ner lönerna. Det ger en förenklad debatt med klarare skiljelinjer än en diskussion om hur stora doser av olika medel som är den bästa kombinationen.

Min syn är denna. Arbetslösheten är ett så svårt problem att alla till buds stående medel mot den bör användas. Penningpolitiken, och kanske även finanspolitiken, kan göra mer för att öka efterfrågan i ekonomin. Ökade skol- och andra utbildningsinsatser för utsatta grupper bör ha högsta prioritet liksom fortsatta generösa anställningsstöd. Men eftersom sysselsättningen är ett delat ansvar för staten och arbetsmarknadens parter bör de senare också ge ett bidrag genom att acceptera lite större löneskillnader.

Jag ser också växande *inkomstskillnader* i Sverige som ett problem. Men *löneskillnaderna* har bara ökat marginellt. De är mindre än i andra europeiska länder inklusive övriga Norden. Den ökade inkomstolikheten förklaras främst av mer ojämnt fördelade kapitalinkomster (inkluderande realisationsvinster på fastigheter och aktier). Detta problem hanteras bättre genom andra åtgärder än löneutjämning. Ett sätt vore att återinföra fastighetskatten som dessutom skulle kunna göras progressiv. (Det förslaget kommer för övrigt att generera minst lika mycket vrede från en del borgerliga läsare som min argumentation om löneskillnader gjort från vänstersinnade).

En central fråga är förstås hur effektiva sänkta lägstalöner är för att öka sysselsättningen. Den omfattande forskningen om minimilönerna i USA har gett skiftande resultat. Men de – få – studier som finns för Sverige tyder på att våra lägstalöner, som är betydligt högre än de amerikanska minimilönerna, reducerat sysselsättningen. Detta är logiskt eftersom det finns stor enighet i forskningen om att negativa sysselsättningseffekter är mer sannolika ju högre lägstalönerna (minimilönerna) är.

Man kan göra olika bedömningar av arbetsmarknadseffekterna av sänkta lägstalöner. Man kan också värdera låg arbetslöshet kontra små löneskillnader på olika sätt. Det har jag all respekt för. Min syn är att något större löneskillnader kan vara ett pris värt att betala för att få in fler på arbetsmarknaden. Debatten bör handla om just dessa frågor och inget annat. Det är en förutsättning för en upplysande diskussion som kan leda till genomtänkta beslut.

Lars Calmfors

ledarredaktionen@dn.se

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.